

Стирнік Н. С.,

старший викладач кафедри іноземних мов
для гуманітарних спеціальностей

Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

ІСТОРІЯ СТВОРЕННЯ ЗБІРОК ОПОВІДАНЬ ВУЛФ І ЛОУРЕНСА («ПОНЕДІЛОК ЧИ ВІВТОРОК» ТА «АНГЛІЯ, МОЯ АНГЛІЯ»)

Анотація. У статті розглядаються оповідання Вірджинії Вулф і Девіда Герберта Лоуренса, історія їх створення за період з 1917 по 1921 рр. та публікації. Досліджуються спільні і відмінні риси творчого метода письменників, а також йдеться про нові художні форми, стиль і техніку зображення реальності у творах митців.

Ключові слова: модернізм, оповідання, нові художні форми, стиль оповіді, внутрішній монолог, «потік свідомості».

До 100-річчя ДНУ імені Олеся Гончара

Постановка проблеми. У центрі уваги автора статті – мала проза письменників-модерністів В. Вулф і Д.Г. Лоуренса. Ця тема привертала й досі привертає увагу як вітчизняних, так і зарубіжних літературознавців. Класичні твори надають можливість найповніше зрозуміти новітні літературні процеси сучасного літературознавства. Результати нашого дослідження можуть бути застосовані під час вивчення дисципліни «Історія зарубіжної літератури».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед відомих дослідників, які присвятили свої наукові розвідки вивченню творчості письменників, імена таких знаних науковців, як Є. Генієва, Н. Жлуктенко, Е. Гончаренко, С. Чернокова, Н. Михальська, О. Колотов, Ф. Лівіс, К. Кушман, К. Рейнер та ін. Дослідники переважно вивчали романну творчість як В. Вулф, так і Д.Г. Лоуренса. Деяко побіжно розглянуто в українському літературознавстві малу прозу митців, а праці щодо порівняння новелістичної творчості саме В. Вулф і Д.Г. Лоуренса, історії створення та публікації оповідань письменників практично залишилися поза увагою дослідників. Саме цим визначається актуальність обраної теми.

Мета статті – розглянути історію створення та публікації оповідань В. Вулф і Д.Г. Лоуренса за період з 1917 по 1921 рр. Поставлена мета зумовлює розв'язання таких завдань: виявити спільні та відмінні риси творчого метода письменників, порівняти стиль і техніку зображення митцями дійсності англійського суспільства у воєнні та повоєнні роки Першої світової війни на сторінках їхніх оповідей.

Виклад основного матеріалу. Для аналізу ми обрали оповідання письменників у діахронічному аспекті (з 1917 по 1921 рр.). До цього періоду творчості В. Вулф належать оповідання зі збірки «Понеділок чи вівторок» (1921), а у Д.Г. Лоуренса – оповідання із другої збірки «Англія, моя Англія» (1922). Звернімо увагу на той факт, що збірка оповідань письменника датується 1922 р., але робота над нею тривала з 1913-го по 1921 р. Збірку надруковано Томасом Селтзером у США, британське видання було видано Мартіном Секером і побачило світ у 1924 р. Назва збірки «Англія, моя Англія» була запозичена письменником із патріотичного вірша Вільяма Ерн-

ста Хенлі «Pro Rege Nostro»¹. У цьому вірші йдеться про людину, яка заради країни під час бою приносить себе в жертву. Саме цей мотив зображено в оповіданні Д.Г. Лоуренса «Англія, моя Англія», у якому письменник змальовує тогочасний стан своєї країни, а також долю одного з головних героїв оповідання Егберта, який загинув під час бойових дій Першої світової війни. До збірки ввійшло десять оповідань, а саме: «England, My England» («Англія, моя Англія»), «Ticket, please» («Квиток, будь ласка»), «The Blind Man» («Сліпець»), «Monkey Nuts» («Макака в хакі»), «Wintry Peacock» («Зимовий павич»), «You Touched Me» («Ти торкнулася мене») (перша назва – «Hadrian») («Адріан»), «Samson and Dalilah» («Самсон і Даліла»), «The Primrose Path» («Шлях насолоди»), «The Horse Dealer's Daughter» («Донька баришника»), «Fanny and Annie» («Фанні та Анні»). Усі оповідання (крім «The Primrose Path») друкувались у різних журналах і періодичних виданнях Америки та Англії («The Seven Arts», «The Metropolitan», «The Lantern», «The Deal» тощо). Варто відзначити, що кількість оповідань збірки змінюється через різні дати їх публікацій, адже деякі дослідники лоуренсіани по-різному визначають рік виходу з друку того чи того оповідання. Так, редактор Брюс Стіл виокремлює чотирнадцять оповідань збірки, над якими письменник працював із липня 1913-го по січень 1922 р. Він додає до зазначених десяти оповідань ще чотири: «The Mortal Coil» («Смертне кільце»), «The Thimble» («Гільза»), «Adolf» («Адольф») та «Rex» («Рекс»), які письменник лише планував включити до збірки. На відміну від першої збірки оповідань («Пруський офіцер» (1914)), оповіді другої збірки були ретельно відібрані саме Д.Г. Лоуренсом. Хоча спочатку під час обговорення з видавцями публікації збірки «Лоуренс не наполягав на тому, за яким порядком будуть розташовані оповідання, а лише припустив, що першим оповіданням збірки буде «Квиток, будь ласка», яке, можливо, ... стане назвою збірки» («Lawrence did not mention the order and only suggested that the volume begin with "Tickets, please" and perhaps ... bear that title») [2, XXIV].

Більшість оповідань цієї збірки виражає протест письменника проти Першої світової війни. Майже в кожному оповіданні зображувалися герої – учасники бойових дій, які зазнали каліцтва під час війни: «Ticket, please», «The Blind Man», «Monkey Nuts», «Wintry Peacock» та ін. У Вулф із восьми оповідань збірки цього періоду лише в оповіданні «Струнний квартет» оповідач, перебуваючи у центрі Лондона, розповідає про поточну політичну ситуацію у світі й «руйнівну силу війни» («destructive power of the war») [10] та з боєм відзначає нестримне бажання «тільки піти, знайти свою вулицю, привітатись із зеленяркою та сказати покоївці, що відчинить двері: «Яка зоряна ніч» («only to go, find the street, mark the buildings, greet the applewoman, say

¹ W.E. Henley (Вільям Ернст Хенлі) (1849–1903) – англійський поет, драматург, критик, видавець та лексикограф.

to the maid who opens the door: A starry night”) [6]. Ставлення Д.Г. Лоуренса до війни простежується у ключовому оповіданні збірки «Англія, моя Англія». В оповіді зображена вже не та Англія, яку знав письменник раніше, на відміну від першої збірки, в якій він зображував живописну красу Англії, її мальовничу природу. Саме у цьому оповіданні підтверджується розрив письменника з його рідною землею. У цій збірці лейтмотивом проходить думка щодо розриву відносин з Англією та віддалення від рідної країни. У 1919 р. Лоуренс «вирішує публікувати свої твори в Америці та бачить своє майбутнє як письменника в Америці, а не в Англії» (“in the later war years and in 1919 he was keen on to find publication in America, believing more and more that his future as a writer lay there rather than in England”) [2, XXI].

Збірка оповідань Вірджинії Вулф «Понеділок чи вівторок» (“Monday or Tuesday”) (1921) є «основою літератури модернізму» (“a cornerstone of literary modernism”) [7], вона була надрукована видавництвом “The Hogarth Press” (1917–1946, 1987). У збірці письменниця «вперше досліджувала цю нову концепцію щодо створення художньої літератури, що відкривала шлях для майбутніх творів письменниці, написаних у 1920-х рр.» (“where she explored for the first time this new conception of fiction-making which opened the path to forthcoming works written in the 1920s”) [9]. Деякі дослідники творчості Вулф вважають, що сама назва збірки відтворює її ставлення до письменництва. На її переконання, найголовнішим у письменництві є ті звичайні, буденні понеділки чи вівторки з певними проблемами та питаннями, що потребують розв’язання. Завдання письменника, на думку Вулф, полягає у відтворенні реального життя, життя без прикрас, такого життя, яким воно є, справжнім. Так, у своїй праці «Звичайний читач» (“The Common Reader”) (1925) Вулф зазначає, що «наш розум отримує численну кількість вражень – повсякденних, фантастичних, швидкоплинних і тих, що, як гостре лезо, відображаються у нашій пам’яті. Вони з’являються звідусіль, невинним плином нескінченних атомів і, падаючи, вони пристосовують себе до життя понеділка чи вівторка...» (The mind receives a myriad impressions – trivial, fantastic, evanescent, or engraved with the sharpness of steel. From all sides they come, an incessant shower of innumerable atoms; and as they fall, as they shape themselves into the life of Monday or Tuesday...) [12]. На думку Вулф, письменнику не треба було б перейматися стилем оповіді, сюжетом і формою творів (що читач може легко помітити в її оповіданнях «Королівський сад», «Понеділок чи вівторок», «Будинок із привидами», «Пляма на стіні», «Струнний квартет» тощо), «якби він був вільною людиною, а не рабом, якби він міг писати про те, що хоче, а не про те, що повинен, якби він міг створювати твори через відчуття, а не за угодою, тоді б не було ані сюжету, ані комедії, ані трагедії, ані кохання чи трагічного кінця за прийнятним стилем» (“if a writer were a free man and not a slave, if he could write what he chose, not what he must, if he could base his work upon his own feeling and not upon convention, there would be no plot, no comedy, no tragedy, no love interest or catastrophe in the accepted style”) [12].

До збірки ввійшло вісім оповідей: “A Haunted House” («Будинок із привидами»), “A Society” («Суспільство»), “Monday or Tuesday” («Понеділок чи вівторок»), “An Unwritten Novel” («Ненаписаний роман»), “The String Quartet” («Струнний квартет»), “Blue and Green” («Синій та зелений»), “Kew Gardens” («Королівський сад») та “The Mark on the Wall” («Пляма на стіні»). Оповідання “An Unwritten Novel” було опубліковано

раніше у виданні “London Mercury” (1920), а “The Mark on the Wall” вийшло друком ще в 1917 р. У передмові до цієї збірки Леонард Вулф (чоловік Вірджинії Вулф, журналіст і державний службовець) зазначає, що робота над оповідями тривала роками, адже письменниця не мала на меті видання оповідань. Вулф робила це на прохання видавців і коли була у настрої, «що траплялося не дуже часто» (“which was not frequent”) [12]. Вона працювала над ними з перервами, «це була її звичка, коли у неї з’являлись ідеї, вона записувала їх у загальних рисах, а потім відкладала їх до шухляди» (“it was her custom, whenever an idea for one occurred to her, to sketch it out in a very rough form and then to put it away in a drawer”) [12]. В. Вулф створювала оповідання також і в період роботи над романами, коли їй необхідно було відпочити, певне переключення, розвантаження мозку. Під час такого «переключення» «вона надавала перевагу написанню критичного есе або працювала над нарисами до оповідань» (“she would either write a critical essay or work upon one of her sketches for short stories”) [12]. Варто додати, що для Лоуренса також «певним засобом відпочинку від напруженої роботи» була робота над створенням оповідань [5]. Письменниця хотіла перевидати збірку «Понеділок чи вівторок», можливо, через те, що Л. Вулф «назвав її однією із найгірших будь-коли надрукованих книжок через наявні в ній друкарські помилки» (“called it one of the worst printed books ever published because of the typographical mistakes in it”) [11]. Також авторка планувала видання нової збірки оповідань і у 1940 р. вирішила, що до її нової збірки ввійде більшість творів зі збірки «Понеділок чи вівторок», а також ті, що вже були надруковані у журналах раніше, й зовсім нові твори, які ще не були опубліковані. Подружжя також планувало видати збірку критичних есе 1941 р., а в 1942 р. – іще одну збірку оповідань.

Ми погоджуємось із дослідницею Є. Генієвою, яка зазначає, що серед значної кількості оповідань Вулф немає «ані сюжету, ані часової та географічної визначеності, якщо й промайнуть, наче тіні, якісь персонажі, то хіба це герої у класичному розумінні цього слова?» («Понеділок чи вівторок», «Пляма на стіні», «Синій та зелений» тощо) [1]. Оповідання Вулф, як і оповідання Лоуренса, немов «переслідують читача, заохочують до перечитування знову і знову» (“they keep haunting the reader and lend themselves to endless renewable readings”) [8]. І, як доречно відзначають дослідники творчості Вулф, «це, звичайно, не що інше, як певна магія оповідань Вулф: вони настільки таємні та загадкові, що неможливо не повертатися до них, вони настільки різноманітні, що їх неможливо забути, вони настільки суперечливі, що виникає бажання занурюватись у них знову й знову» (“this is of course no other than the secret charm of Woolf’s short stories: they are so hermetic or puzzling that one cannot help re-reading them; they are so varied that one keeps forgetting them; they are so challenging that one feels bound to delve into them again and again”) [8]. Майже в кожному оповіданні («Понеділок чи вівторок», «Будинок із привидами», «Королівський сад» тощо) відсутній сюжет, але наявна техніка «потoku свідомості» та численні повтори. Ці короткі оповіді приховують глибокий зміст, у них майже відсутня дія, але переважають емоції, опис почуттів, таємних, прихованих, невисловлених думок. Письменниця немов намагалася вловити кожну мить життя, кожен рух, будь-яку думку та відтворити це словами на сторінках своїх творів.

Більшість оповідань із збірки «Понеділок чи вівторок» Вулф експериментальні, де письменниця випробовувала свої ідеї, новий стиль і техніку викладу. І, як зазначають літературознавці,

«жоден із письменників не експериментував з оповіданням як із літературним жанром так, як Вулф» [7]. Письменник і театральний критик Гарольд Чайлд у квітні 1921 р. напише у “Times Literary Supplement”, що «Вулф створювала відображення реалістичної психологічної деталі, де все таке незначне і водночас таке значне» (“Woolf constructed a map of realistic psychological detail in which all is so trivial, all so significant”) [4, с. 293]. Редактор “The English Review” Ф.М. Форд одразу помітив незвичайний талант і Д.Г. Лоуренса та підкреслив це на званні вечери, серед гостей якої були Г. Честертон і Г. Уеллс. Деякі дослідники вважають письменника «взірцем вражаючої інтенсивності художнього пошуку», який, як Джеймс Джойс і Вирджинія Вулф, значно вплинув на «образотворчо-виразну техніку найважливіших жанрів літератури – роману та новели» [3, с. 8].

Вулф і Лоуренс – одні з перших митців, хто зробили значний внесок у розвиток оповідання як літературної форми, що набував бурхливої еволюції ще у 1840-х рр., а наприкінці XIX – на початку XX століття мала проза для письменників стала плідним полем для нових пошуків у літературі. Письменники зображували відчуття героїв, швидкоплинні враження, «наповнювали жанровий діапазон оповідання такими варіаціями, як «моментальний», заснований на першому враженні імпресіоністичний ескіз» [3, с. 11]. Лоуренс намагався привернути увагу читача до внутрішніх, психоемоційних стосунків чоловіка та жінки. Він шокував читачів своєю відвертістю у засобах відтворення цих стосунків. Попри всі зовнішні позитивні умови, герої Лоуренса глибоко нещасні люди. Чуттєвість і засоби її змалювання у творах митця – усе це було незвичним для більшості читачів і літературознавців тієї доби. Любовний трикутник присутній майже в кожному оповіданні, учасники якого – двоє чоловіків та жінка («Макака в хаці», «Зимовий павич», «Квиток, будь ласка»). В оповіданнях збірки «Англія, моя Англія» зображено героїв різних соціальних прошарків, їхнє життя у різних обставинах, скалічені долі, що так чи так зазнали страхіть і втрат часів Першої світової війни. Але читач усвідомлює і відчуває увесь жах воєнних та повоєнних подій не через зображення письменником баталій на полі бою, а через душевну боротьбу, через зображення емоційних страждань героїв, їх гострого душевного болю за допомогою використання художніх засобів, через протистояння і приховане протиборство між чоловіком і жінкою у родині, коли між ними немов відбувається війна, «війна статей» («Квиток, будь ласка», «Зимовий павич», «Англія, моя Англія», «Самсон і Даліла» тощо).

Висновки. Ознайомившись з оповіданнями зі збірок «Понеділок чи вівторок» і «Англія, моя Англія» періоду 1917–1921 рр., спостерігаємо таку особливість у творах митців: і Вулф, і Лоуренс експериментували з технікою, структурою та стилем оповіді. Вони досліджували теми відчуженості, самотності та ізольованості людини, завжди непрості стосунки між чоловіком і жінкою. Письменники засуджували війну й гаряче виступали проти всіх її виявів. Деякі дослідники зазначають, що в одному зі своїх щоденників Вулф писала: «Великий сум по всій Європі. Цей «злам у мисленні» – велике розчарування, невизначеність і збентеження, як подолати цей сум, в охопленій після Першої світової війни, Європі» (“There was much sorrow in Europe. This “crisis of the mind” – deep disappointment, uncertainty and confusion about how to heal and mourn – penetrated Europe after World War I”) [10]. Для створення художніх образів, досягнення більшої виразності, відтворення певної атмосфери і Вулф, і Лоуренс використовували різноманітні художні засо-

би: повторення, метафори, антитези тощо, а також техніку «поток свідомості» та внутрішній монолог.

Варто зазначити, що Д.Г. Лоуренс, випробовуючи і створюючи нові літературні форми, у своїх оповіданнях усе ж дотримувався класичної форми оповіді. Майже в усіх його оповіданнях, на відміну від оповідань В. Вулф, є сюжет, герої з іменами та певна послідовність оповіді. Майже всі оповідання письменниці безсюжетні, у них відсутні герої та часова детермінованість, простежується нескінченний потік свідомості.

Отже, шляхи письменників, стиль оповіді та герої оповідань Вулф і Лоуренса були різні, але те, що їх об’єднувало, – це прагнення створити новий образ, образ справжнього, реального героя, необхідність пошуку нових засобів вираження у художній літературі.

Література:

1. Гениева Е.Ю. Два «я» Вирджинии Вулф / Е.Ю. Гениева // Вестник Европы. – 2005. – № 13–14. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://magazines.russ.ru/vestnik/2005/13/ge34.html>.
2. Bruce S. The Cambridge Edition of the Works of D.H. Lawrence. England, my England and Other Stories / S. Bruce ; ed. by Cambridge University Press. – 1990. – 285 p.
3. Lawrence D.H. Odour of Chrysanthemums / D.H. Lawrence ; сост. сборника и авт. предисл. Н.М. Пальцев. – М. : Progress Publishers, 1977. – 292 с.
4. Maunder A. The Facts on File Companion to the British Short Story / A. Maunder. – New York, 2007. – 513 p.
5. Mehland D. The Woman Who Rode Away and Others Stories / D. Mehland, C. Jansohn // The Cambridge Edition of the Works of D.H. Lawrence. – Cambridge University Press, 2002. – 488 p.
6. Woolf V. The String Quartet / V. Woolf [Електронний ресурс]. – Режим доступу : bartleby.com.
7. Johnson R. The Complete Short Stories of Virginia Woolf / R. Johnson [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mantex.co.uk/2014/11/26/the-complete-short-stories-of-virginia-woolf-2/>.
8. Reynier C. The “Obstinate Resistance” of Woolf’s Short Story / C. Reynier [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://cle.ens-lyon.fr/anglais/the-obstinate-resistance-of-woolf-s-short-story-66026.kjsp>.
9. Rodriguez L. Parody And Metafiction: Virginia Woolf’s “An Unwritten Novel”. / L. Rodriguez [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.raco.cat/index.php/linksletters/article/viewFile/22738/22572>.
10. Watts J. Writing the War to End the War: Literary Modernism and WWI / J. Watts [Електронний ресурс]. – Режим доступу : humanities.byu.edu.
11. Woolf V. Monday or Tuesday / V. Woolf [Електронний ресурс]. – Режим доступу : en.m.wikipedia.org.
12. Woolf V. The Common Reader. First Series / Virginia Woolf to Lytton Strachey [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://ebooks.adelaide.edu.au/w/woolf/virginia/w91c/chapter13.html>.

Стырник Н. С. История создания и публикации сборников рассказов Вулф и Лоуренса («Понедельник или вторник» и «Англия, моя Англия»)

Аннотация. В статье рассматриваются рассказы Вирджинии Вулф и Дэвида Герберта Лоуренса, история их создания в период с 1917 по 1921 гг. и публикации. Исследуются сходства и различия творческого метода писателей, а также рассматриваются новые художественные формы, стиль и техника изображения реальности в их произведениях.

Ключевые слова: модернизм, рассказ, новые художественные формы, стиль повествования, внутренний монолог, «поток сознания».

Styrnik N. History of creation of Woolf's and Lawrence's short story collections ("Monday or Tuesday" and "England, My England")

Summary. The article deals with Virginia Woolf's and David Herbert Lawrence's short stories, the history of their creation in 1917–1921 and publication as well. It is examined the similarities and the differences of writer's creative method; new artistic forms, style and technique of reality depiction in their short stories' are also considered. The short stories written in 1917–1921 were under the consideration (they are the works from the collection of short stories "Monday or Tuesday" and "England, My England"). It was determined similar

and different features in the writers' stories. Among the similarities there are: experiments with the technique, structure and narrative style; common themes: heroes' alienation and isolation, man-woman relationship, revealing the mystery of human soul, akin attitude to the World War I and the usage of speech figures such as: metaphors, comparisons and antithesis. The article also shows the difference in the writers' narrative style. In V. Woolf's short stories there is continuous stream of consciousness whereas D.H. Lawrence in the majority of his novellas followed classical form of narration.

Key words: modernism, short story, new artistic forms, narrative style, interior monologue, "stream of consciousness".